

Brüssel, 23. mai 2023
(OR. en)

9616/23

RECH 190
EDUC 169
PI 77
DIGIT 96

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Kuupäev:	23. mai 2023
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	8827/23
Teema:	Kvaliteetne, läbipaistev, avatud, usaldusväärne ja õiglane teaduspublikatsioonide avaldamine – Nõukogu järelused (heaks kiidetud 23. mail 2023)

Delegatsioonidele edastatakse nõukogu järelused kvaliteetse, läbipaistva, avatud, usaldusväärse ja õiglase teaduspublikatsioonide avaldamise kohta, mille nõukogu kiitis heaks 23. mail 2023 toimunud 3949. istungil.

**NÕUKOGU JÄRELDUSED KVALITEETSE, LÄBIPAISTVA, AVATUD,
USALDUSVÄÄRSE JA ÕIGLASE TEADUSPUBLIKATSIOONIDE AVALDAMISE
KOHTA**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

TULETADES MEELDE

- oma 1. detsembri 2015. aasta järeldusi teadusuuringute usaldusväärse kohta,¹ milles tunnistati, kui oluline on avatud teadus kui teadusuuringute usaldusväärse tugevdamise mehhanism, samas kui teadusuuringute usaldusväärsus annab panuse avatud teadusse;
- oma 27. mai 2016. aasta järeldusi avatud teaduse süsteemile ülemineku kohta,² milles tõdeti, et avatud teadusel on potentsiaal parandada teaduse kvaliteeti ja suurendada selle mõju ja sellest saadavat kasu ühiskonna heaks;
- oma 5. aprilli 2022. aasta soovitus, mis käsitleb võimaluste loomist tulemuslikuks Euroopa kõrghariduskoostööks,³ milles rõhutati kui oluline on toetada avatud lähtekoodiga lahenduste testimist ja katsetamist ühiste probleemide lahendamisel, suurendades sellega kõrgharidussüsteemide koostalitlusvõimet, digivalmidust, andmesuveräänsust ja vastutust;

¹ 14853/15

² 9526/16

³ ELT C 160, 13.4.2022, lk 1–8.

- oma 10. juuni 2022. aasta järeldusi rahvusvahelise teadusuuringute ja innovatsiooni alase koostöö väärtuste ja põhimõtete kohta,⁴ milles ergutati avatud teadust, et taotleda uurimistulemuste vastastikust konsolideerimist ja levitamist raamistike ja strateegiate kaudu, mis keskenduvad avatud ja kohesele juurdepääsule teaduspublikatsioonidele, ning toetati teadlaste õigust avaldada, jagada, levitada ja avalikult edastada teadusuuringute tulemusi ja andmeid, sealhulgas koolituse ja õpetamise kaudu, ning osaleda kutse- või akadeemilistes esindusorganisatsioonides, ilma et nad satuksid ebasoodsasse olukorda süsteemis, kus nad töötavad, või tsensuuri või diskrimineerimise tõttu;
- oma 10. juuni 2022. aasta järeldusi teadusuuringute hindamise ja avatud teaduse rakendamise kohta,⁵ milles rõhutati vajadust takistamatu juurdepääsu järele riiklikult rahastatavate teadusuuringute tulemustele, väljaannetele ja andmetele ning nende taaskasutamist teadusuuringute eesmärgil ning rõhutati avatud teaduse ja teaduspublikatsioonidele kohese avatud juurdepääsu eeliseid ning mitmekeelsuse kasutamist, et tutvustada laiemalt teadusuuringute tulemusi;

Liikumine avatud, õiglase ja jätkusuutliku teaduspublikatsioonide avaldamise süsteemi suunas

1. TULETAB MEELDE, et teaduspublikatsioonide avaldamine ajakirjades on praegu peamine akadeemiline vahend teadusuuringute tulemuste ja uute teaduslike teadmiste levitamiseks; KORDAB, kui oluline on kiirendada üleminekut avatud teadusele, et parandada teadusuuringute kvaliteeti, tõhusust ja mõju, edendades teadustulemuste läbipaistvust, juurdepääsetavust, mitmekesisust, korduskasutatavust, korratavust ja usaldusväärsust, et avatud juurdepääs teaduspublikatsioonidele, sealhulgas nende korduskasutamine, on avatud teaduse süsteemi üks põhielemente, ning et on vaja võtta meetmeid tagamaks, et teaduspublikatsioonide avaldamine toetab neid eesmärke;

⁴ 10125/22

⁵ 10126/22

2. MÄRGIB, et digiüleminek, olgugi et sellega kaasnevad probleemid, loob jätkuvalt võimalusi uuteks tõhusateks ja tulemuslikeks teaduspublikatsioonide avaldamise meetoditeks, nagu veebipõhised avaldamisvahendid, hoidlad ja platvormid mitmesuguste teadusväljundite jaoks kõigis valdkondades nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil, kuid et suur osa praegusest süsteemist põhineb äri- ja tegevusmudelitel, mis ei ole veel täielikult ära kasutanud digitaliseerimise potentsiaali, eelkõige seoses üha olulisemate teadustulemuste, nagu andmekogumid, tarkvara ja teadusprotokollid, üha suurema hulga; ning TOONITAB, kui oluline on investeerida e-taristusse, digitaalsetesse ja uuenduslikesse vahenditesse ja suutlikkusse;
3. RÕHUTAB, et teaduspublikatsioonide avaldamine peaks toetama akadeemilise vabaduse, teadusuuringute usaldusväärsuse ja teaduse tipptaseme olulisi põhimõtteid, samuti teadusuuringute tulemuste maksimaalset juurdepääsetavust ja korduskasutatavust, toetades samal ajal teaduskogukondi ja nende valdkondadevahelist koostööd, ning TOONITAB, et korratavuse, läbipaistvuse, jagamise, täpsuse ja koostöö tagamise teaduslikud tavad on olulised vahendid, et saavutada avaldamissüsteem, mis vastab demokraatlike, kaasaegsete ja digiteeritud ühiskondade väljakutsetele; RÕHUTAB, et kohene ja piiramatult avatud juurdepääs peaks olema avaliku sektori vahendeid hõlmavate teadusuuringute avaldamisel norm, mille puhul hinnad on kooskõlas avaldamisteenustega ja mille kulusid ei kata üksikud autorid või lugejad;

Mitmekesisuse toetamine ja võrdsete võimaluste tagamine teaduspublikatsioonide avaldamisel

4. TUNNISTAB, et avaldamistavad erinevad teadusvaldkondade lõikes, ning RÕHUTAB, et jätkuvalt tuleks toetada teatavaid avaldamisvorme, nagu monograafiad, raamatud ja pikad tekstid, eelkõige sotsiaal- ja humanitaarteadustes, edendades samal ajal avatud juurdepääsuga avaldamist ja võimaldades erinevate formaatide koosseksisteerimist ja avaldamist mitmesugustes keeltes;

5. MÄRGIB, et praegust teaduspublikatsioonide avaldamise süsteemi haldavad erinevad tulunduslikud ja mittetulunduslikud organisatsioonid, ning TUNNISTAB murega, et teadusväljaannetele juurdepääsu ja teaduspublikatsioonide avaldamist takistavate maksumüüride kasvavad kulud põhjustavad ebavõrdsust ja muutuvad jätkusuutmatuks avaliku sektori teadusuuringute rahastajatele ja asutustele, kes vastutavad avaliku sektori vahendite kasutamise eest, vähendades teadusuuringuteks kättesaadavaid rahalisi vahendeid;
6. RÕHUTAB, kui olulised on mittetulunduslikud, avatud juurdepääsuga teaduspublikatsioonide avaldamise mudelid, mis ei nõua autoritelt ega lugejatelt tasu ja kus autorid saavad oma teoseid avaldada ilma rahastamise või institutsioonide toetuskõlblikkuse kriteeriumideta; VÕTAB TEADMISEKS selliste mudelite mitmekesisuse, mis ei sõltu artikli töötlemise tasudest või sarnastest ühikupõhistest tasudest, ning RÕHUTAB, kui oluline on toetada riiklike teadusasutuste juhitud mudelite väljatöötamist;
7. RÕHUTAB, et oluline on vältida olukordi, kus teadlaste jaoks on avaldamiskanalite valik piiratud pigem finantssuutlikkuse kui kvaliteedikriteeriumide tõttu ning kus juurdepääsu teaduspublikatsioonidele piirab maksumüür; VÄLJENDAB HEAMEELT koordineerimise üle ELis ja ülemaailmsete partneritega, et toetada võrdseid võimalusi teaduspublikatsioonide avaldamisel, võttes arvesse UNESCO soovitusi avatud teaduse kohta⁶;

Usalduse suurendamine ning teaduspublikatsioonide avaldamise kõrge kvaliteedi, läbipaistvuse ja usaldusväärsuse tagamine

8. TOONITAB, et akadeemiline vabadus hõlmab õigust vabalt määratleda uurimisküsimusi, valida ja arendada teooriaid, koguda empiirilist materjali, kasutada akadeemilisi uurimismeetodeid, seada kahtluse alla aktsepteeritud tarkust ja esitada uusi ideid ning hõlmab õigust jagada, levitada ja avaldada nende tegevuste tulemusi, sealhulgas koolituse ja õpetamise kaudu, ning RÕHUTAB, et nende tavade mis tahes piiramine ohustab akadeemilist vabadust ja teadusuuringute usaldusväärsust;

⁶ [UNESCO soovitus avatud teaduse kohta – UNESCO digitaalne raamatukogu](#)

9. RÕHUTAB, et ranged vastastikused hindamised peaksid jätkuvalt olema teaduspublikatsioonide avaldamise jaoks hädavajalikud, kusjuures teadlased vastutavad vastastikuse hindamise eest ja annavad ekspertnõu toimetustele, tagades teadusuuringute teadusstandardid, kehtivuse ja kvaliteedi; RÕHUTAB, et vastastikune hindamine peaks jätkuvalt looma ja säilitama teadusuuringute usaldusväärsust ja teaduse usaldamist, sealhulgas võttes tagasi valeandmetel põhinevad publikatsioonid; TUNNISTAB, et vastastikuse hindamise süsteem seisab praegu silmitsi mitmesuguste probleemidega, näiteks esitamiste arvu suurenemine ja hindajate väsimus; TOONITAB vajadust edendada läbipaistvust avatud vastastikuse hindamise tavade kaudu ning tunnustada ja premeerida teadlasi vastastikuse hindamise eest;
10. RÕHUTAB, et korratavus on teadusuuringute kvaliteedi põhitunnus, mis on tihedalt seotud teadusuuringute läbipaistvuse ja usaldusväärsusega, ning et korratavuse puudumine võib avaldada negatiivset mõju teaduse arengule ja usaldusele teaduse vastu;

Edasised sammud

Raamtingimused

11. JULGUSTAB liikmesriike ja komisjoni suurendama toetust kooskõlastatud institutsioonilise ja rahastamispoliitika ja -strateegiate väljatöötamisele seoses mittetulundusliku avatud juurdepääsuga mitmeformaadiliste teaduspublikatsioonide avaldamise mudelitega Euroopas, mis ei tekita autoritele ega lugejatele kulusid, ning koostama ja rakendama tegevuskavasid selliste avaldamismudelite märkimisväärses laiendamiseks;

12. VÄLJENDAB HEAMEELT selle üle, et mitmed liikmesriigid on lisanud oma riiklikesse autoriõigusi käsitlevatesse õigusaktidesse teised avaldamisõigused, mis võimaldavad avatud juurdepääsu avaliku sektori vahendeid hõlmavatele teaduspublikatsioonidele; JULGUSTAB komisjoni Euroopa teadusruumi poliitilises tegevuskavas 2022–2024 sisalduva Euroopa teadusruumi 2. meetme raames uurima ja esitama ELi tasandil meetmeid, mille eesmärk on kõrvaldada tõkked, mis takistavad avaliku sektori rahastatud teadustulemustele, samuti publikatsioonidele ja andmetele juurdepääsu ja nende taaskasutamist teadusuuringute eesmärgil, tagades samal ajal autori nõusoleku; KUTSUB liikmesriike ÜLES ajakohastama oma riiklikke avatud juurdepääsu poliitikaid ja suuniseid, et teha teaduspublikatsioonid avatud litsentside alusel kohe avalikult kättesaadavaks ning kohaldada teadusandmete suhtes FAIR-põhimõtteid (leitavad, kättesaadavad, koostalitlusvõimelised ja korduskasutatavad) ja „nii avatud kui võimalik, nii suletud kui vajalik“ põhimõtet, võttes arvesse OECD soovitusi avaliku sektori rahastamisest saadud teadusandmetele juurdepääsu kohta⁷;
13. RÕHUTAB vajadust muuta teaduskultuuri, milles tunnustatakse mitmekesisist teadustegevust, mille üldeesmärk on maksimeerida teadusuuringute kõrget kvaliteeti ja mõju; VÄLJENDAB sellega seoses HEAMEELT teadusuuringute hindamise edendamise koalitsiooni (Coalition for Advancing Research Assessment – CoARA) tegevuse üle; ning INNUSTAB tihedat dialoogi sidusrühmade, liikmesriikide, komisjoni ja assotsieerunud riikide vahel teadusuuringute hindamise reformimisel koostöös ülemaailmsete partneritega;
14. MÄRGIB, et teaduspublikatsioonide avaldamise olukorda käsitlevate andmete ja usaldusväärse teabe, sealhulgas kulude ja bibliomeetriliste andmete puudumine takistab avatud juurdepääsu poliitika väljatöötamist, rakendamist ja hindamist ning nõrgendab liikmesriikide ja teadusasutuste positsiooni läbirääkimistel kommertskirjastajatega; TUNNUSTAB käimasolevaid arenguid avatud teaduse suunas tehtavate edusammude jälgimiseks Euroopa avatud teaduse pilve (EOSC) raames, tuginedes riiklikule järelevalvele ning ühistele kvalitatiivsetele ja kvantitatiivsetele näitajatele; JULGUSTAB liikmesriike ja komisjoni neid arenguid kiirendama ja vähendama järelevalvealgatuste killustatust, lisades Euroopa teadusruumi järelevalvemehhanismi avatud teaduse seire, ning püüdlema selle poole, et seireandmed vastaksid FAIR-põhimõtetele;

⁷ [OECD nõukogu soovitus, mis käsitleb juurdepääsu avaliku sektori rahastatud teadusuuringute andmetele – OECD](#)

Suutlikkus: taristu ja oskused

15. JULGUSTAB liikmesriike jätkuvalt toetama Euroopa avatud teadusuuringute platvormi „Open Research Europe“ (ORE) muutmist kollektiivseks mittetulunduslikuks ulatuslikuks avatud juurdepääsuga teadusuuringute avaldamise teenuseks avaliku hüvena ning edendama ja toetama muid teemapõhiseid ja riiklikke mittetulunduslikke avatud juurdepääsuga avaldamisplatvorme ja mudeleid, mis pakuvad teadlastele kvaliteetseid avaldamisteenuseid ning on võimaluse ja vajaduse korral Euroopa tasandil ühendatud, et suurendada suutlikkust, tõhusust, kasutatavust ja kulutõhusust;
16. JULGUSTAB liikmesriike ja komisjoni investeerima koostalitlusvõimelistesse mittetulunduslikesse avaldamistaristutesse, mis põhinevad avatud lähtekoodiga tarkvaral ja avatud standarditel, ning neid edendama, et vältida teenuste ja omandiõigusega süsteemide seotust, ning ühendama need taristud Euroopa avatud teaduse pilvega;
17. JULGUSTAB liikmesriike ja komisjoni arendama vastastikuse hindamise alast vastastikust õppimist, mis hõlmaks põhimõtteid ja tavasid, seda, kuidas edendada läbipaistvust ning kuidas tunnustada ja tasustada vastastikuse hindamise tegevusi teadlaste hindamisel;
18. JULGUSTAB liikmesriike ja komisjoni võtma meetmeid, et edendada institutsioonilise suutlikkuse suurendamist ja suurendada teadlaste teadmisi intellektuaalomandi õigustest ja nende väärtusest, sealhulgas autoriõiguse autorilt avaldajale üleandmise tagajärgedest ning teadlaste intellektuaalomandi strateegilise haldamise tähtsusest teaduspublikatsioonidele kohese ja piiramatult avatud juurdepääsu hõlbustamisel;
19. KUTSUB liikmesriike ja komisjoni ÜLES viima oma avatud juurdepääsu ja avatud teaduse poliitika ja soovitusel kooskõlla Euroopa teadusuuringute ja innovatsiooni paktiga⁸ ning Euroopa Teadus- ja Humanitaarakadeemiate Liidu Euroopa tegevusjuhendiga teadusuuringute usaldusväärsuse kohta⁹, ning RÕHUTAB, et seda tehes on oluline töötada välja koolitus ja materjalid, mis toetavad teadlasi nende püüdlustes rakendada avatud teaduse põhimõtteid, tagades samal ajal teadusuuringute usaldusväärsuse kõrgete standardite järgimise;

⁸ ELT L 431, 2.12.2021, lk 1–9.

⁹ [ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf](#)

20. KUTSUB liikmesriike ÜLES koostöös komisjoniga käsitlema süstemaatiliselt turuvallutusliku avaldamise küsimust ning edendama ja toetama üliõpilastele ja teadlastele suunatud vastutustundliku, avatud ja eetilise avaldamise alast koolitust kõigis karjäärietappides, andes neile seega vajalikud oskused ja pädevused, ning tagama piisava koolituse ja teadlikkuse turuvallutuslikest, küsitavatest, eksitavatest ja madala kvaliteediga avaldamistavadeist ning nende negatiivsest mõjust teadusuuringute usaldusväärsusele.
-